

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गिरीश चन्द्र लाल
माननीय न्यायाधीश श्री देवेन्द्र गोपाल श्रेष्ठ

फैसला

०६९-CI-१२७८

मुद्दा : लेनदेन ।

जिल्ला सप्तरी जमुनी मधेपुरा गा.वि.स. वडा नं. ९ बस्ने गगनदेव यादव१ } पुनरावेदक
विरुद्ध प्रतिवादी

जिल्ला सप्तरी जमुनी मधेपुरा गा.वि.स. वडा नं. ९ बस्ने बट्टी नारायण शाह.....१ } विपक्षी
सुरु तहमा फैसला गर्ने : मा.न्या. श्री धन सिंह महारा वादी

सप्तरी जिल्ला अदालत ।

पुनरावेदन तहमा फैसला गर्ने: मा.न्या.श्री बलराम विष्ट

मा.न्या.श्री टेकराज नेपाल

पुनरावेदन अदालत, राजविराज ।

पुनरावेदन अदालत, राजविराजबाट मिति २०६९/३/२५ मा भएको फैसला उपर यस अदालतमा न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१) बमोजिम पुनरावेदन परेको प्रस्तुत मुद्दाको संक्षिप्त तथ्य र ठहर यस प्रकार छ :

विपक्षी प्रतिवादीले म फिरादीसँग रु.३१,०००/- बुझी मिति २०५८/२/१८ मा कपाली तमसुक गरी दिनु भएकोमा तमसुकमा उल्लिखित भाखा भित्र मेरो साँवा ब्याज नबुझाएकोले भाखापछि विपक्षीसँग बारम्बार ताकेता गर्दा पनि आज भोली भनी टाढै आई आजसम्म मेरो साँवा ब्याज केही पनि नबुझाएकोले साँवा रु.३१,०००/- तथा लिखत मिति देखि आज सम्म ७ वर्ष ८ महिना ४ दिनको ब्याज रु. २३,८०१/- समेत जम्मा रु. ५४,८०१/- र कानून बमोजिम

हुने ब्याज तथा लागेको कोर्ट फी समेत विपक्षी प्रतिवादीबाट भराई पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको फिरादपत्र ।

विपक्षी वादीबाट म प्रतिवादीले एक पटक लेनदेन गरेको थिए सो लेनदेन चुक्ता गरी वादीसँग कुनै किसिमको लेनदेन बाँकी छैन । वादीले गरेको लेनदेन मुद्दा भुट्टा हो । के कुन लिखतको आधारमा वादीले मुद्दा गरेका हुन् उक्त सक्कल लिखत अ.ब. ७८ नं. बमोजिम देखाएका बखत सद्दे कीर्तेतर्फ बयान गर्ने नै छु, भुट्टा दावीबाट फुर्सद पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी गगनदेव यादवको प्रतिउत्तर जिकीर ।

लिखत सद्दे व्यहोराको हो, सही छाप मेरै हो, तर लिखत बमोजिमको रु. ३१,०००/- मैले लिएको नभई रु. १५,०००/- मात्र लिई रु. ३१,०००/- को कागज गरी दिएकोमा मैले सो लिखत बमोजिम धनीलाई तिर्नु पर्ने रकम तिरी बुझाई धनीबाट मिति २०६६/३/२५ मा भरपाई गराई लिएको छु भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी गगनदेव यादवले सक्कल लिखत हेरी गरेको बयान ।

प्रतिवादीले गरेको बयान भुट्टा हो । निजले म बाट रु. ३१,०००/- कर्जा लिई कागज गरी दिएको हो । प्रतिवादीले साँवा ब्याज बुझाएको छैन । निजले पेश गरेको भरपाई करकाप सँग गराएको हुँदा सो सम्बन्धमा निज उपर मैले करकाप मुद्दा दायर गरेको छु, जुन हाल विचाराधिन अवस्थामा छ। सो करकाप मुद्दा समेत सामेल गरी पाउँ भन्नेसमेत व्यहोराको वादी बट्टी नारायण साहले गरेको बयान ।

सुरु अदालतको आदेशानुसार वादीबाट पेश भएको सक्कल लिखत मिसिल सामेल रहेको ।

वादीले रकम बुझाउन बाँकी नै छ भन्ने दावी लिएको र प्रतिवादीले रकम बुझाई भरपाई समेत दिएको भन्ने जिकीर भएको पाइयो । वादीले गरी दिएको भनिएको भरपाई करकापसँग भएको हो भन्ने सम्बन्धमा दायर भएको फौ.नं.९५ को मुद्दामा आजै यसै इजलासबाट फैसला हुँदा फैसलाको रोहमा उक्त भरपाई करकाप सँग भएको देखिन ठहर्न आएन भनी भरपाईलाई सद्दे ठहर गरी फैसला भएको हुँदा यसरी उक्त भरपाईबाट प्रतिवादीले मुद्दा चली रहेकै बखत घरसारमा वादीको रकम बुझाई सकेको देखिएकाले एक चोटी साँवा ब्याज बुझाई भरपाई समेत गरी दिएको अवस्थामा फेरी मेरो रकम दिलाई भराइ पाउँ भन्ने वादी दावी पुग्न सक्दैन भन्ने सप्तरी जिल्ला अदालतको मिति २०६८/२/२३ को फैसला ।

प्रत्यर्थी प्रतिवादीले मुद्दा चल्दाकै अवस्थामा करकाप सँग गराई लिएको भरपाई सम्बन्धमा सप्तरी जिल्ला अदालतमा करकाप मुद्दा दिई कारवाही चलाएकोमा विवादित भरपाई कागज

करकापबाट गराएको स्पष्ट हुँदाहुँदै दावी नपुग्ने गरी फैसला भएको हुँदा सप्तरी जिल्ला अदालतको मिति २०६८/२/२३ को फैसलालाई बदर गरी मेरो फिराद दावी बमोजिम हुने गरी इन्साफ पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत राजविराजमा वादीले दायर गरेको पुनरावेदन पत्र ।

यसमा यसै लगाउको CR-००२६ को करकाप मुद्दामा प्रत्यर्थी भिकाउने आदेश भएकोले प्रस्तुत मुद्दा उक्त मुद्दासँग अन्तर प्रभावी देखिँदा मुलुकी ऐन, अ.ब. २०२ नं. बमोजिम प्रत्यर्थी भिकाई हाजिर भए वा म्याद नाघेपछि नियमानुसार पेश गर्नु भन्ने समेत व्यहोराको पुनरावेदन अदालत राजविराजको आदेश ।

यसमा हाम्रो गाउँ घरमा लेनदेन हुँदा कानून र व्यवहारमा चलेको ब्याज दरको असमानताका कारण वास्तविक लेनदेनमा दोब्बर बढाई कागज गर्ने प्रचलन रहेको तथा निज पुनरावेदक वादी सँग म प्रतिवादीको वास्तविक लेनदेन रु. १५,०००/- भएकोमा फरफारक समेत भई सकेको कुरामा पुनरावेदक वादीले तत्काल लिखत फेला नपरेको भनी फट्टा नगरी विश्वास मै निजकै जिम्मा कपाली तमसुक रहन गएकोमा निजले बेइमानी नियत राखी हरहिसाब गरी नगद रकम रु. ५४,८०१।०८ चुक्ता गरी निजले मनोमान राजी खुसी साथ भरपाई गरी दिएकोमा निजले करकाप मुद्दा दायर गरेको हुँदा म प्रत्यर्थी प्रतिवादीको जिकीर कानून सम्मत रहेको तथ्यलाई कानून एवं न्यायिक रुपले समेत मनन गरी भएको सुरु फैसला सदर गरी इन्साफ पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी गगनदेव यादवको लिखित प्रतिवाद ।

यसरी वादीको सक्कल लिखतमा परेको सहीछापलाई प्रतिवादीले अन्यथा भन्न नसकेको र यसै लगाउको CR-००२६ को करकाप मुद्दामा प्रतिवादीले पेश गरेको रकम बुझाएको भनिएको भरपाई करकापबाट भएको ठहरी आज यसै इजलासबाट फैसला भएको समेतका आधार प्रमाणबाट पुनरावेदक वादीले दावी बमोजिम साँवा रु. ३१,०००/- र सोको १०% ले हुने ब्याज समेत वादीले भराई पाउने ठहर गर्नु पर्नेमा वादी दावी नपुग्ने ठहर्‍याई सप्तरी जिल्ला अदालतबाट मिति २०६८/२/२३ मा भएको फैसला उल्टी भई वादी दावी पुग्ने ठहर्छ भन्ने पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०६९/३/२५ को फैसला ।

पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसलामा चित्त बुझेन । म प्रतिवादी पुनरावेदकले मिति २०६६/३/२५ मा प्रतिउत्तर फिराउँदा, प्रकरण २ मै विपक्षी वादीसँग म प्रतिवादीले एक पटक लेनदेन गरेको थिएँ भनी प्रष्ट खुलाई प्रतिउत्तर फिराएको छु । निजसँग भएको उक्त लेनदेन

चुक्ता गरेको कुरा समेत उल्लेख गरेको छु । मैले मिति २०६६/६/१ मा सप्तरी जिल्ला अदालतमा बयान गर्दा पनि निज वादीसँग नगद रु. १५,०००/- रकम लिई रु. ३१,०००/- को कागज गरेको व्यहोरा समेत उल्लेख गरेको र हर हिसाब गरी लेनदेन भरपाई भएकोमा उक्त भरपाईमा वादीको ससुरा स्वयम् साक्षी बसेको तथ्य समेत देखाई लिखत प्रतिवाद फिराएको कुरालाई नहेरी पुनरावेदन अदालत, राजविराजले गलत आधार टेकी, बोल्नु पर्ने विषयमा नबोली मनोगत ढंगले गरेको फैसला त्रुटिपूर्ण हुँदा म पुनरावेदकले फिराएको प्रतिउत्तर, लिखित प्रतिवाद एवं प्रस्तुत पुनरावेदन समेतलताई मनन् गरी प्रमाण र कानूनको पूर्ण विवेचना गरी भएको सप्तरी जिल्ला अदालतको मिति २०६८/२/२३ को सुरु फैसला कानून एवं न्याय सम्मत रहँदा रहँदै उक्त फैसला उल्टी हुने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०६९/३/२५ को फैसलामा प्रत्यक्ष कानूनी त्रुटि विद्यमान रहेकोले उक्त फैसला उल्टी गरी सप्तरी जिल्ला अदालतको सुरु फैसला सदर गरी इन्साफ पाऊँ भन्ने समेत व्यहोराको प्रतिवादी गगनदेव यादवले यस अदालतमा दायर गरेको पुनरावेदन पत्र ।

नियम बमोजिम दैनिक पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत मुद्दामा पुनरावेदन पत्र सहितको मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा पुनरावेदन अदालतको फैसला मिलेको छ छैन र पुनरावेदकको पुनरावेदन जिकीर पुग्न सक्ने हो होइन भन्ने विषयमा निर्णय गर्नु पर्ने देखियो ।

निर्णय तर्फ विचार गर्दा, प्रतिवादीले म फिरादीसँग रु. ३१,०००/- कपाली तमसुक गरी लिएकोमा आजसम्म साँवा ब्याज नबुझाएकोले सावाँ र कानून बमोजिम हुने ब्याज र कोर्ट फी समेत प्रतिवादीबाट भराई पाउँ भन्ने फिराद दावी रहेकोमा विपक्षी वादीबाट म प्रतिवादीले एक पटक लेनदेन गरेको थिए सो लेनदेन चुक्ता गरी वादीसँग कुनै किसिमको लेनदेन बाँकी छैन भुट्टा फिराद दावीबाट अलग फुर्सद गरिपाउँ भन्ने प्रतिउत्तर जिकिर भएको प्रस्तुत मुद्दामा सुरु सप्तरी जिल्ला अदालतले वादी दावी नपुग्ने ठहर्‍याएको फैसलाउपर वादीको पुनरावेदन परी सुरु फैसला उल्टी हुने ठहर्‍याई पुनरावेदन अदालत राजविराजबाट भएको फैसलाउपर प्रतिवादी गगनदेव यादवको यस अदालतमा पुनरावेदन परेको देखियो ।

प्रस्तुत मुद्दाको मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा विपक्षी वादीसँग म प्रतिवादीले एक पटक लेनदेन गरेको थिएँ र उक्त लेनदेन चुक्ता गरेको कुरासमेत उल्लेख गरी प्रतिउत्तर फिराएको छु । मैले मिति २०६६/६/१ मा सप्तरी जिल्ला अदालतमा बयान गर्दा पनि निज वादीसँग नगद रु.

१५,०००/- रकम लिई रु.३१,०००/- को कागज गरेको व्यहोरासमेत उल्लेख गरेको र हर हिसाब गरी लेनदेनको रकम बुझाएको भरपाइलाई मूल्यांकन नगरी पुनरावेदन अदालत राजविराजले मिति २०६९/३/२५ गरेको फैसलामा प्रत्यक्ष कानूनी त्रुटि रहेकोले उक्त फैसला उल्टी गरी सप्तरी जिल्ला अदालतको सुरु फैसला सदर गरी इन्साफ पाऊँ भन्नेसमेत व्यहोराको प्रतिवादी गगनदेव यादवले यस अदालतमा पुनरावेदन गरेको देखियो ।

प्रतिवादीले वादीबाट रकम लिई मिति २०५८/२/१८ मा गरी दिएको भनिएको कपाली तमसुक हेर्दा बढी नारायण साहबाट रु.३१,०००/- म गगनदेव यादवले लिएको ठीक साँचो हो सो रुपैयाको दश प्रतिशतका दरले ब्याज लगाई तिर्ने बुझाउने छु भनी मिति २०५८/२/१८ मा कपाली तमसुक गरी दिएको देखिन्छ । मिति २०५८/२/१८ को लिखत बमोजिमको रकम तिर्न बुझाउन बाँकी छैन, लिखत हेर्न पाए मुलुकी ऐन अ.बं. ७८ नं. बमोजिम बयान गर्नेछु भनी प्रतिउत्तरमा प्रतिवादीले जिकिर लिएको पाइन्छ । प्रतिवादीले मिति २०६६/६/२१ मा अ.बं. ७८ नं. बमोजिम बयान गर्दा लिखत सद्दे व्यहोराको हो, सहीछाप मेरै हो तर लिखत बमोजिमको रु. ३१,०००/- लिएको होइन, रु.१५,०००/- लिई रु. ३१,०००/- को कागज गरी दिएको हो । लिखत बमोजिमको रकम वादीलाई तिरी बुझाई धनीबाट मिति २०६६/३/२५ मा भरपाई गराई लिएको छु भनी लिखतको वैधता र अस्तित्वलाई स्वीकार गरी लिखतमा लागेको सहीछाप मेरै हो बयान गरेको देखियो । प्रतिवादीले रु. १५,०००/- मात्र लिई किन रु. ३१,०००/- को कपाली तमसुकको कागज गरी दिएको हो सोको वस्तुनिष्ठ आधार र तथ्ययुक्त कारण उक्त बयानमा उल्लेख गर्न सकेको देखिँदैन । प्रतिवादीले मिति २०५८/२/१८ को लिखतलाई कीर्ते, जालसाज वा अन्यथा हो भनी भन्न सकेको पनि छैन । यसबाट लिखत बमोजिमको रकम प्रतिवादीले लिई कपाली तमसुक गरी दिएको देखियो ।

लिखत बमोजिमको रकम वादीलाई तिरी बुझाई धनीबाट मिति २०६६/३/२५ मा भरपाई गराई लिएको छु भनी प्रतिवादीले बयानका क्रममा जिकिर लिएको देखियो । मुलुकी ऐन, लेनदेन व्यवहारको ५ नं. हेर्दा "साहू आसामीले साँवा ब्याजसमेत लिदा बुझाउँदा देहाय बमोजिमको रीत पुर्‍याई लिनु दिनु पर्छ । सो बमोजिम नगरेको सदर हुँदैन । साँवा जम्मै बुझाउँदा आसामीले सो सम्बन्धमा गरी दिएको कागज फट्टा गराई वा सोही लिखतमा असूली जनाउन लगाई बुझाउनु पर्छ । कुनै कारणले सो लिखत फेला नपरेमा सोही व्यहोरा जनाई साहूबाट भरपाई गराई लिनु पर्छ" भन्ने कानूनी प्रावधान रहेको पाइन्छ ।

प्रस्तुत मुद्दामा वादीबाट लिएको रकम बुझाई मिति २०६६/३/२५ मा भरपाई गराई लिएको छु भनी अ.बं. ७८ नं. बमोजिम बयान गरेकोमा सो मिति २०६६/३/२५ को भरपाई करकापबाट भएको हो भनी वादी बट्टी नारायण साहले यी प्रतिवादी उपर करकाप मुद्दा दायर गरेको देखियो । सो करकाप मुद्दामा मुलुकी ऐन, अ.बं. ७८ नं. बमोजिम वादी बट्टी नारायण साहले बयान गर्दा मिति २०६६/३/२५ को भरपाई करकापबाट भएको हो भनी मिति २०६७/४/२६ मा शुरु जिल्ला अदालतमा बयान गरेको देखियो । सो करकाप मुद्दामा शुरु सप्तरी जिल्ला अदालतले वादी दावी पुन नसक्ने ठहरी फैसला भएकोमा सो फैसलाउपर पुनरावेदन अदालत राजविराजमा पुनरावेदन परी सो अदालतले शुरु जिल्ला अदालतको फैसला उल्टी गरी करकाप हुने ठहराई मिति २०६९/३/२५ मा फैसला भएको छ । पुनरावेदन अदालतको सो फैसलाउपर यस अदालतमा प्रतिवादीको पुनरावेदन परेकोमा यस अदालतबाट सो करकाप (०६९-CR-१०६५) मुद्दामा आज यसै इजलासबाट पुनरावेदनपत्र न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ९(१)(ग) बमोजिम यस अदालतमा लाग्न नसक्ने भई खारेजी हुने ठहरी फैसला भएको छ । त्यसबाट सो करकाप मुद्दामा पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०६९/३/२५ को फैसला कायम नै रहने भएको स्पष्ट छ । यसबाट मिति २०६६/३/२५ मा तयार भएको भनिएको भरपाई करकाप ठहर भई रहेको सो करकाप मुद्दाबाट प्रस्तुत लेनदेन मुद्दा अन्तरप्रभावी रहेको देखिन्छ । लेनदेन मुद्दामा वादीबाट लिएको रकम बुझाई निज वादीले गरिदिएको भनिएको भरपाई प्रतिवादीले पेश गरेकोमा सो प्रतिवादीले पेश गरेको भरपाई नै करकापबाट तयार भएको ठहरी फैसला भई सकेको अवस्थामा यी प्रतिवादी गगनदेव यादवले वादी बट्टी नारायण साहलाई लिखत बमोजिमको रकम तिरे बुझाएका हुन् भनी मान्न मिल्ने देखिएन ।

जहाँसम्म पुनरावेदक प्रतिवादीले प्रत्यर्थी वादीसंग म प्रतिवादीले एक पटक लेनदेन गरेको थिएँ र उक्त लेनदेन चुक्ता गरी सकेको छु । वादीसँग नगद रु. १५,०००/- रकम लिई रु.३१,०००/- को कागज गरेको व्यहोरासमेत उल्लेख गरेको र हर हिसाब गरी लेनदेनको रकम बुझाएको भरपाइलाई मूल्यांकन नगरी पुनरावेदन अदालतको त्रुटिपूर्ण फैसला उल्टी गरी पाउँ भन्ने पुनरावेदन जिकिर रहेकोमा प्रतिवादीले वादीलाई रकम बुझाई निज वादीले गरिदिएको भनिएको भरपाई नै करकापबाट तयार भएको ठहरी फैसला भई सकेको अवस्थामा प्रतिवादीले वादीलाई रकम बुझाएको छ भनी मान्न देखिएन । साथै पुनरावेदन अदालतको फैसला के कुन कानूनी आधार र कारणले त्रुटिपूर्ण भएको हो सोको वस्तुनिष्ठ, तथ्यगत र कानूनी आधार यी

पुनरावेदक प्रतिवादीले पेश गर्न सकेको नदेखिँदा पुनरावेदन अदालत राजविराजको फैसलामा कानूनी त्रुटि रहेको देखिएन ।

तसर्थ माथि उल्लिखित आधार र कारण समेतबाट वादी दावी पुन नसक्ने ठहर्‍याएको शुरु सप्तरी जिल्ला अदालतको मिति २०६८/२/२३ को फैसला उल्टी गरी वादी दावी बमोजिम साँवा रु.३१,०००/- र सोको दश प्रतिशतले हुने ब्याजसमेत वादीले प्रतिवादीबाट भरी पाउने ठहर्‍याएको पुनरावेदन अदालत राजविराजको मिति २०६९/३/२५ को फैसला मिलेकै देखिदा सदर हुने ठहर्छ । पुनरावेदक प्रतिवादीको पुनरावेदन जिकिर पुन सक्दैन । अरु तपसील बमोजिम गर्नु ।

तपसील

माथि ठहर खण्डमा लेखिए बमोजिम पुनरावेदन अदालतको फैसला सदर हुने ठहरेकाले वादीले प्रतिवादीबाट भराई पाउँने ठहरिएको कोर्ट फि रु. १९१५/-प्रतिवादी गगनदेव यादवले यस अदालतमा पुनरावेदन गर्दा पुनरावेदन अदालत राजविराजमा र.नं. १८६९ मिति २०७०/२/२ मा धरौट राखेको देखिदा सो रकम वादीले पाउँ भनी कानूनका म्यादभित्र दरखास्त दिए उक्त रकम वादीलाई दिनु भनी पुनरावेदन अदालत राजविराजमा लेखी पठाउनु१
प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी अभिलेख शाखामा बुभाई दिनु१

न्यायाधीश

उक्त रायमा म सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत :- नगेन्द्रकुमार कालाखेती

कम्प्युटर गर्ने :- कल्पना बर्तौला

इति सम्बत २०७१ साल मंसीर ४ गते रोज ५ शुभम्